

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

DOI: 10.5281/zenodo.3335948
СЕМЕНЧУК Д.В.

Інвестиційний механізм і його місце в національній економіці

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні засади формування складових інвестиційного механізму.

Метою дослідження є детальний аналіз факторів зовнішнього середовища, що впливають на інвестиційний механізм та досліджено місце інвестиційного процесу в інвестиційному механізмі.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи: наукової абстракції, аналіз та синтез; аналітичний; системний.

Результати роботи. У статті наведено принципи побудови та описано складові інвестиційного механізму. Детально розглянуто фактори зовнішнього середовища, що впливають на інвестиційний механізм. Досліджено місце інвестиційного процесу в інвестиційному механізмі.

Галузь застосування результатів. Економіка та управління національним господарством, у частині державних систем та механізмів управління економікою на міжнародному, галузевому, міжгалузевому та регіональному рівнях, методи й економічні важелі регулювання економічних процесів та їх ефективність.

Висновки. Інвестиційний механізм як складна економічна система, що супроводжує його інвестиційну діяльність, реагує на зміни макро та мікро середовища та інвестиційні важелі через реалізацію функцій управління у центрах відповідальності на всіх етапах інвестиційного процесу. Адекватна відповідь на мінливі фактори макро та мікро середовища створює підґрунтя для конкурентної стійкості господарюючого суб'єкта. Основу інвестиційного механізму визначає інвестиційна політика, яка задає вектор інвестиційного процесу – об'єкт та період інвестування, джерела інвестицій, нормативний коефіцієнт ефективності та період окупності.

Ключові слова: інвестиційний механізм, інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність, інвестиційний потенціал, інвестиційний механізм, фактори впливу.

СЕМЕНЧУК Д.В.

Инвестиционный механизм и его место в национальной экономике

Предметом исследования являются теоретические и методологические основы формирования составляющих инвестиционного механизма.

Целью исследования является детальный анализ факторов внешней среды, влияющих на инвестиционный механизм и исследовано место инвестиционного процесса в инвестиционном механизме.

Методы исследования. В работе использованы общенаучные и специальные методы: научной абстракции, анализ и синтез; аналитический; системный.

Результаты работы. В статье приведены принципы построения и описаны составляющие инвестиционного механизма. Подробно рассмотрены факторы внешней среды, влияющие на инвестиционный механизм. Исследовано место инвестиционного процесса в инвестиционном механизме.

Область применения результатов. Экономика и управление национальным хозяйством, в части государственных систем и механизмов управления экономикой на международном, отраслевом, межотраслевом и региональном уровнях, методы и экономические рычаги регулирования экономических процессов и их эффективность.

Выводы. Инвестиционный механизм как сложная экономическая система, которая сопровождает его инвестиционную деятельность, реагирует на изменения макро и микро среды и инвестиционные рычаги через реализацию функций управления в центрах ответственности на всех этапах инвестиционного процесса. Адекватный ответ на меняющиеся факторы макро и микро среды создает почву для конкурентной устойчивости хозяйствующего субъекта. Основу инвестиционного механизма определяет инвестиционная политика, которая задает вектор инвестиционного процесса – объект и период инвестирования, источники инвестиций, нормативный коэффициент эффективности и период окупаемости.

Ключевые слова: инвестиционный механизм, инвестиции, инвестиционный процесс, инвестиционная деятельность, инвестиционный потенциал, инвестиционный механизм, факторы влияния.

SEMENCHUK D.V.

Investment mechanism and its place in the national economy

The subject of the study is the theoretical and methodological principles of forming the components of the investment mechanism

The purpose of the study is a detailed analysis of the environmental factors that affect the investment mechanism and investigated the place of the investment process in the investment mechanism.

Research methods. The paper uses general scientific and special methods: scientific abstraction, analysis and synthesis; analytical; systemic

Results of work. The article presents the principles of construction and describes the components of the investment mechanism. The factors of the environment affecting the investment mechanism are considered in detail. The place of the investment process in the investment mechanism is investigated.

The field of application of results. Economics and management of the national economy, in the part of state systems and mechanisms of economic management at the international, sectoral, interindustrial and regional levels, methods and economic levers of regulation of economic processes and their efficiency.

Conclusions. The investment mechanism, as a complex economic system, accompanying its investment activity, responds to changes in the macro and micro environment and investment leverage through the implementation of management functions at the centers of responsibility at all stages of the investment process. An adequate response to the changing factors of the macro and micro environment creates the basis for the competitive sustainability of the business entity. The basis of the investment mechanism is the investment policy, which defines the vector of the investment process – the object and period of investment, the source of investment, the normative coefficient of efficiency and the payback period.

Keywords: investment mechanism, investments, investment process, investment activity, investment potential, investment mechanism, factors of influence.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування світової економічної системи необхідно враховувати всеосяжність процесів глобалізації, що впливають на всі сфери економіки та суспільного життя. За таких умов інвестиції виступають основою розвитку держави, галузі для досягнення економічного зростання та забезпечення соціальної стабільності в зовнішньому середовищі. Інвестиційна діяльність не тільки охоплює процеси вкладення акумульованих фінансових коштів та практичних дій щодо їх використання, але й залучає цілу низку важелів для підсилення їх ефективності. Методи, форми, мотивація та організація інвестиційних вкладень складають багатоаспектний інвестиційний механізм, що являє собою рушійний потенціал змін та нововведень на рівні процесу. При цьому ефективність їх взаємодії залежить від цілої низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Потрібна зворотна реакція на цей вплив. Від її швидкості та адресності заходів залежатиме результативність інвестицій, а отже ефективність функціонування інвестиційного механізму.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. За цією тематикою існує значна кількість наукових публікацій, що підтверджує актуальність даної сфери дослідження. Зокрема, у роботах наступних вчених як І.А. Бланк, В.В. Бочаров, Ф.С. Тумусов, Ю.А. Маленков [7] розглядають місце та роль інвестицій у сталому розвитку економіки. Механізми залучення інвестицій на рівні держави відтворений у працях Будюка Ю.Г. [2]. Галузеве спрямування у питаннях залучення інвестицій мають праці Губарь О. В. [4], Журко Т. О., Нікіфорової Л. О. та Шиян А.А. [5].

Але досі суперечливим залишаються теоретичні та прикладні аспекти функціонування інвестиційного механізму. Взаємозв'язок та взаємна обумовленість складових такого механізму, а також його функціонування в умовах невизначеності залишається актуальною проблемою на теренах науки та практики.

Метою даної статті є виявлення специфіки взаємодії складових інвестиційного механізму в умовах мінливого зовнішнього середовища для розробки оптимального алгоритму інвестиційного процесу. Розкрита сутність інвестиційного механізму шляхом виявлення його складових елементів та факторів, що на нього впливають.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інвестиції» в економічному словнику трактується

як вкладення капіталу в економіку країни. Можна також розглянути й більш широкі трактування поняття «інвестицій», в яке закладено досягнення соціального ефекту, в тому числі виробничого, природоохоронного та інших (в працях: І.А. Бланк, В.В. Бочаров, Ф.С. Тумусов, Ю.А. Маленков та ін.), а саме: «інвестиції» – це види фінансових, матеріальних та інших цінностей, які вкладаються інвестором в об'єкти підприємницької діяльності з метою вилучення доходу (прибутку) [3].

Такі вчені, як А.Е. Городецький та А.А. Вороніна, вважають, що інвестиції – економічна категорія, яка характеризує довготермінове вкладання капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність», поняття «інвестиції» трактує, як «інвестиції – це усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й іншої діяльності, внаслідок чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [2].

У таблиці наведено еволюція поняття «інвестиції» де досліджується не лише проблеми інвестицій, факторам, що на них впливають, а також значення і вплив інвестицій на національну та світову економіки.

Сучасна економічна наука трактує дефініцію «інвестиції», як результат багаторічного спілкування та огляду теорії та практики, накопичені за часи розвитку економічної системи в цілому, але деякі критерії та складові даної субстанції підлягають уточненню для здійснення подальших наукових відкриттів та досліджень, а також для подальшого повноцінного здійснення виробничо–господарської діяльності.

Можна зробити висновок, що інвестиції – це грошові кошти (капітал), які потенціальний інвестор, планує вкласти в реальний проект, з метою покращення розвитку будь–якої сфери діяльності даного проекту та з урахуванням можливих ризиків, отримання прибутку або за для досягнення соціального ефекту. Також можна стверджувати, що інвестування – це процес вкладання капіталу з метою отримання багаторазового ефекту, у вигляді прибутку або соціального ефекту, та з можливим подальшим ризиком для інвестора, який має можливість розрахувати ступінь ризику, в секторі, куди планує вкладання інвестицій.

При визначенні інвестицій як процесу капіталовкладення, який спирається виключно на отриманні прибутку, не враховується соціальні та інші

Еволюція поняття «інвестиції»

Автор	Визначення
В. Шарп	надає трактування терміну «інвестування», наголошуючи на тому, що це вже діяльність, пов'язана з «з розлученням з грошима сьогодні з тим, щоб отримати більшу суму їх у майбутньому»;
американські економісти Л.Гітман і М.Джонк	вважають, що «інвестиція – це спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання суми капіталу».
«Економікс» Мак-коннелла К. і Брю С.	інвестиції – це витрати на будівництво нових заводів, на верстати, устаткування з тривалим терміном служби; витрати на виробництво і нагромадження засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів; витрати на поліпшення освіти, здоров'я працівників чи на підвищення мобільності робочої сили.
Дж. Кейнс	який сформулював правило «в будь якому новому прирості сукупних доходів частка заощаджень зростає випереджальними темпами стосовно частки, яка споживається, а отже, забезпечується основа майбутніх інвестицій». Дж. Кейнс під інвестиціями розумів «поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності даного періоду», це – «та частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання». Він стверджував, що інвестиції, а не заощадження викликають зміни в доході, він вперше заявив про інвестиції як носію доходу
П.Массе	визначення «інвестиції» – це акт вкладання капіталу, а «інвестування» – це акт обміну капіталу на задоволення в майбутньому інвестиційними благами.

Джерело: розроблено автором на основі [4–8]

форми інвестицій. Якщо в межах поняття «інвестиції» використовувати можливі наслідки реалізації інвестиційної діяльності – збільшення прибутку, обсягів виробництва, продажу, будівництва, покращення умов надання послуг та навколишнього середовища, сприяння науково–технічному прогресу, інновацій та інші можливі наслідки, то економічна сутність інвестиції втрачає свій вплив в багатогранній неоднозначності інвестицій на соціально–економічні процеси. В яких би умовах та формах не відбувалася діяльність людини, яку б структуру вона не набувала, її не можна розглядати як виключену з суспільних відносин.

Для розвитку національної економіки особливо важливим являється питання, що пов'язано з реалізацією інвестиційного механізму розвитку на всіх рівнях. Визначення поняття «інвестиційний механізм» ґрунтується на встановленні поняття «механізм». При цьому в ринковій економіці постійно виникає необхідність визначення та розділення понять господарського, економічного та фінансового механізмів. В економіку термін «механізм» прийшов з техніки, тому що виникла необхідність в описі соціальних та виробничих процесів та їх взаємодії [3].

У економіці механізм може бути представлений як специфічна сукупність елементів, станів та процесів, розташованих в даній послідовності, що перебувають у певних зв'язках, відносинах та визначають порядок якого–небудь виду діяль–

ності. Розкриваючи змістовність поняття «механізм», можна виділити такий аспект, що механізм – це внутрішній пристрій економічної системи, який є її рушійною силою [4].

Дослідження літературних джерел [6] показали, що у функціональну підсистему економічного механізму мають входити основні функціональні підсистеми: організація, планування, контроль, мотивація та регулювання. Реалізація перелічених функцій без організації в практичній діяльності неможлива, тому дана функція виконує роль сполучного елемента.

Планування відбувається за допомогою аналізу, прогнозування ситуації, стратегій, програм, планів, завдань і цілей.

При контролі – спостереження за діяльністю господарства, виявлення недоліків, розробці шляхів їх усунення, попередження помилок, розробленні системи недопущення негативних відхилень.

Мотивація – програма підготовки кадрів, заохочування і санкцій. Регулювання – зовнішньоекономічна, інвестиційна та інноваційна діяльність, ціноутворення, комерційний розрахунок, фінансово–кредитна система, оподаткування, система економічних нормативів [7, с. 79].

Крім виділеної функціональної підсистеми, важливого значення має та забезпечувальна, що включає норми та нормативи, методи, господарський розрахунок, правила, показники та критерії. Економічний механізм, як взаємопов'язана сис–

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

тема економічних важелів та методів, направлена на ефективну діяльність, постійне вдосконалення виробництва та задоволення суспільних потреб, в кінцевому випадку віддзеркалює здатність до розвитку економіки.

Інвестиційний механізм також є складовою частиною господарського. І першими дослідженнями інвестування в економіці були праці В. Парето, який представив і описав прообраз економічного (господарського) механізму – «агрегат». В. Парето визначив «агрегат» як комбінацію елементів, з'єднаних в деяке ціле і що володіє ключовим властивістю, що відрізняє його від суми всіх складових елементів [7,8].

Виділяють наступні види інвестиційних механізмів, що розрізняються: напрямком руху інвестиційних ресурсів; об'єктом вкладення; суб'єктом інвестиційної діяльності та його умовами і формами функціонування.

Виходячи з особливостей здійснюваної діяльності певного економічного суб'єкта, виділяють: стабілізаційні інвестиційні механізми; антикризові інвестиційні механізми.

Зокрема, інвестиційний механізм як взаємодіючу сукупність методів та форм, джерел інвестицій, інструментів і важелів впливу на відтворювальний процес на макро– і мікрорівнях в інтересах розширення діючого виробництва або авансування новостворюваного виробництва. Головним завданням інвестиційних механізмів, за твердженням науковця Сікораки Л.А., є забезпечення зростання ефективності інвестування. Інвестиційний механізм – це складна невід'ємна складова інвестиційної діяльності, яка пов'язана з усіма механізмами економічної системи. Господарство як відкрита економічна система знаходиться під впливом факторів макро– та мікросередовища.

Кожна із груп факторів прямо чи опосередковано впливають на діяльність господарства.

На інвестиційний механізм впливають наступні факторів макросередовища: природні, демографічні, науково–технічні, економічні, політичні міжнародні. Вплив факторів макросередовища на зовнішнє середовище. До факторів зовнішнього мікросередовища, які прямо впливають на інвестиційний механізм відносяться:

- кількість споживачів, яка потребує, очікує продукту, заради якого здійснюється інвестиційна діяльність;

- рівень розвитку конкуренції та діяльність підприємств–конкурентів щодо здійснення ними інвестиційної діяльності;

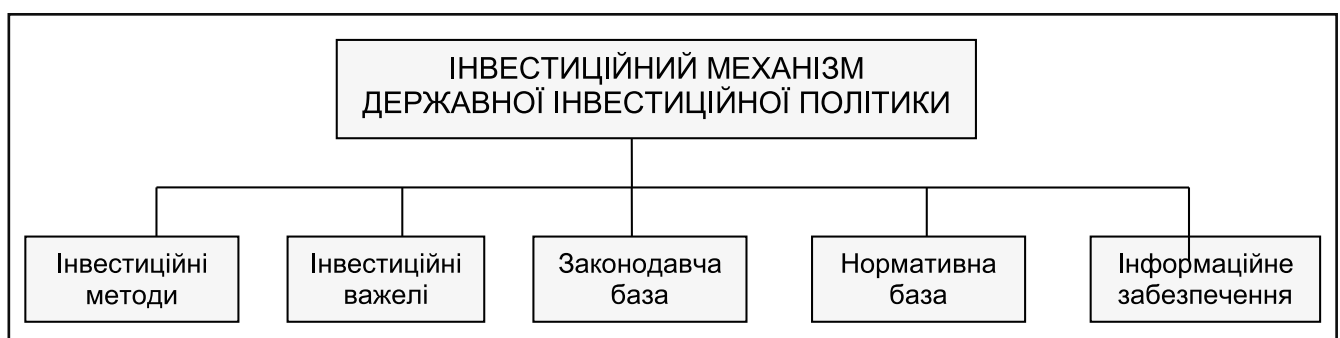
- можливості отримання короткострокових та довгострокових кредитних ресурсів;

- можливості отримання додаткових фінансових ресурсів внаслідок випуску цінних паперів.

Основою державної інвестиційної політики є інвестиційний механізм, який включає в себе наступні складові (див. рисунок)

Найважливіша роль інвестицій у системі державної інвестиційної політики дозволяє виділити інвестиційний механізм як ключову частку фінансово–бюджетного механізму країни, основою функцією якого є генерування економічного зростання. Інвестиційний механізм в основі державної інвестиційної політики може розглядатися як взаємодіючу сукупність методів та форм державних інвестицій, інструментів і важелів впливу на відтворювальний процес на макро– рівнях в інтересах розширення виробництва. При цьому, інвестиційна політика держави потребує певного механізму її реалізації, що визначає форми й методи управління інвестиційною діяльністю. Реальний стан і напрями розвитку даного механізму відображаються в законодавчій базі, що регулює інвестиційні процеси.

В Україні інвестиційний механізм забезпечується низькою законодавчих актів, які безпосе–

Складові інвестиційного механізму державної інвестиційної політики

редньо впливають розвиток національної економіки, зокрема Закон України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» і т.д.

Висновки

В сучасних умовах доцільно виділити рису, яка притаманна всім категоріям інвестицій – це їх тлумачення, як вклад в розвиток основного капіталу. Саме на цій особливості необхідно наголосувати в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи, тому що саме в цьому і є сутність інвестицій, яка відображає, різницю між інвестиціями та фінансами, кредитами, грошима й взаємозалежність з ними.

Інвестиції являють собою економічну категорію розширеного відтворення, що грає важливу роль у здійсненні структурних змін в економіці і формуванні необхідних пропорцій на макrorівні, адекватних ринковим формам господарювання. У зв'язку з цим інвестування для України можна вважати першою та найнеобхіднішою умовою виходу з фінансової кризи.

Основа інвестиційного механізму визначає інвестиційна політика, яка задає вектор інвестиційного процесу – об'єкт та період інвестування, джерела інвестицій, нормативний коефіцієнт ефективності та період окупності.

Інвестиційного механізму як складної економічної системи, що супроводжує його інвестиційну діяльність, реагує на зміни макро та мікро середовища та інвестиційні важелі через реалізацію функцій управління у центрах відповідальності на всіх етапах інвестиційного процесу. Адекватна відповідь на мінливі фактори макро та мікро середовища створює підґрунтя для конкурентної стійкості господарюючого суб'єкта.

Дослідження інвестиційного механізму мають торкатися таких проблемних напрямів як: вплив інвестиційного потенціалу на структуру інвестиційного механізму; оптимізація співвідношення між елементами ресурсного забезпечення інвестиційного проекту (трудові, інтелектуальні, матеріальні, фінансові, інноваційні тощо).

Список використаних джерел

1. Абалкин Л.И. Хозяйственный механизм развития социалистического общества / Л.И. Абалкин. – М.: Мысль, 1973. – 263 с.

2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азриляна. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.

3. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.1. / Бланк И.А. – К.: Эльга – Н., Ника–Центр, 2001. – 348 с.

4. Бочарова Н.А. Разработка экономического механизма повышения эффективности деятельности АТП / Н.А. Бочарова // Экономика транспорт. комплекса. – 2011. – Вип. 17. – С. 74–81.

5. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования. Пер. с англ. / Л.Дж. Гитман, М.Д. Джонс – М.: Дело, 1999. – 427 с.

6. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс – М.: Гелиос АРВ, 1999. – 451 с.

7. Павлов В.І. Економічний механізм функціонування підприємства / В.І Павлов, І.В. Кривов'язюк. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 116 с.

8. Попрозман Н.В. Методологічні засади формування стратегії розвитку агропромислового виробництва на основі системного аналізу / Н.В. Попрозман // Економіка АПК. – 2015. – Випуск №4 (246). – С. 35–41.

9. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально–економічного розвитку України: [монографія] / Л.В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.

10. Цуркану П.А. Экономический механизм хозяйствования Молдовы в переходном периоде / П.А. Цуркану, А.Г. Стратан // Экономика и управление. – 2000. – № 2/3. – С. 10–11.

11. Шарп У.Ф. Инвестиции / У.Ф. Шарп. – М.: Инфра, 2000. – 1024 с.

References

1. Abalkin L.I. Economic mechanism of developed socialist society / L.I. Abalkin – M.: Thought, 1973. – 263 pp.

2. Large economical dictionary / Pod. edit AN Azryliyana – Moscow: Institute of New Economics, 1999. – 1248 p

3. Blank I.A. Fundamentals of Investment Management. T.1. / Blank IA – K.: Elga – N., Nika–Center, 2001. – 348 p.

4. Bocharova N.A. Development of an Economic Mechanism for Increasing the Efficiency of the ATP / N.A. Bocharova // Economy Transport. the complex. – 2011. – Vip. 17. – P. 74–81.

5. Gitman L.J. Fundamentals of investment. English translation / L.J. Gitman M.D. John – M.: Delo, 1999. – 427 pp.

6. Keynes J.M. General theory of employment, interest and money / JM Keynes – M.: Gelios ARV, 1999. – 451 pp.

7. Pavlov VI Economic mechanism of enterprise operation / V.I. Pavlov, I.V. Curious – Lutsk: Superstructure, 1999. – 116 p.

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

8. Poprozman N.V. (2015), Methodological bases of establishment of the strategy of development of agro–industrial production based on system analysis, *Economic of ALC*, vol.4 (246), pp. 35–41

9. Lisyak L.V. Budget policy in the system of state regulation of socio–economic development of Ukraine: [monograph] / L.V. The fox – K.: DNNU AFU, 2009. – 600 p.

10. Tsurkun P.A. Economic Mechanism of Managing Moldova in the Transition Period / P.A. Tsurcanu, AG Stratan // *Economy and management*. – 2000. – No. 2/3. – P. 10–11.

11. Sharp U.F. Investments / U.F. Sharpe – M.: Infra, 2000. – 1024 pp.

Дані про автора

Семенчук Дмитро Віталійович,

аспірант, Державного науково–дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки
e–mail: semenchukdima94@gmail.com

Данные об авторе

Семенчук Дмитрий Витальевич,

аспірант, Государственного научно–исследовательского института информатизации и моделирования экономики

e–mail: semenchukdima94@gmail.com

Data about authors

Dmitry Semenchuk,

Postgraduate Student, State Research Institute of Informatization and Modeling of Economics

e–mail: semenchukdima94@gmail.com